Coğrafi Bilimler Dergisi / Turkish Journal of Geographical Sciences
2026; 24(2): 723-743 DOI: 10.33688/aucbd.1891173
Araştırma Makalesi / Research Article

Tarımsal üretici örgütlerinin kentsel çiftçilerin yapısal güçlendirilmesindeki rolü

The role of agricultural producer organizations in the structural empowerment of urban farmers

Deniz Ateş Akkaya[*a]

[a] Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Bilecik/Türkiye

Öz

Tarımsal üretici örgütleri, çiftçilerin pazarlık gücünü artıran ve pazara, finansal kaynaklara ve çeşitli destek mekanizmalarına erişimini kolaylaştıran önemli kurumsal yapılardır. Bu çalışma, tarımsal üretici örgütlerinin kentsel tarım üreticilerinin yapısal güçlendirilmesindeki rolünü incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırma kapsamında, bitkisel ve hayvansal üretim alanlarında faaliyet gösteren altı üretici örgütünün temsilcisiyle yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiş ve elde edilen veriler içerik analiziyle değerlendirilmiştir. Veriler; pazara, bilgiye, desteklere ve kaynaklara erişim, resmî ve gayri resmî güç ile gelişim fırsatları çerçevesinde analiz edilmiştir. Bulgular, üretici örgütlerinin üyelerinin pazar kanallarına, kamu desteklerine ve kredilere erişimini kolaylaştırdığını ve bürokratik süreçlerde rehberlik sağladığını göstermektedir. Buna karşılık, teknolojik yeniliklerin benimsenmesi, katma değerli üretim ve uzun vadeli gelişim fırsatlarının oluşturulması bakımından katkılarının sınırlı kaldığı belirlenmiştir. Çalışma, üretici örgütlerini kentsel tarım bağlamında yapısal güçlendirme yaklaşımıyla ele alarak literatüre ampirik bir katkı sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Tarımsal üretici örgütleri, Yapısal güçlendirme, Kentsel tarım, Tarım coğrafyası, Yerel gıda sistemleri, Eskişehir*

Abstract

Agricultural producer organizations are important institutional structures that enhance farmers' bargaining power and facilitate access to markets and various support mechanisms. This study examines the role of agricultural producer organizations in the structural empowerment of urban farmers. Semi-structured interviews were conducted with representatives of six producer organizations operating in the crop and livestock sectors in Eskisehir, and the data were analyzed using content analysis. The analysis was structured around key dimensions of structural empowerment, including access to markets, information, resources, support, formal and informal power, and opportunities for advancement. The findings show that producer organizations facilitate members' access to market channels, public support programs, credit, and bureaucratic processes. However, they remain limited in their ability to promote technological innovation and long-term development opportunities. The study provides an empirical contribution by revealing the role of producer organizations in the structural empowerment of urban farmers.

Keywords*: Agricultural producer organizations, Structural empowerment, Urban agriculture, Agricultural geography, Local food systems, Eskisehir*

Sorumlu Yazar/Corresponding Author: denzates26@gmail.com
Geliş/Received: 24.02.2026 **Kabul/Accepted:** 23.07.2026 **Yayın Tarihi/Online Published**: 04.10.2026
Atıf/To Cite: Akkaya, D. A. (2026). Tarımsal üretici örgütlerinin kentsel çiftçilerin yapısal güçlendirilmesindeki rolü. *Coğrafi Bilimler Dergisi/ Turkish Journal of Geographical Sciences, 24*(2), 723-743 https://doi.org/10.33688/aucbd.1891173

EXTENDED ABSTRACT

1. Introduction

Agricultural producer organizations are member-based legal entities that improve farmers' income and welfare (Bizikova et al., 2020), support increased production (Dower & Gaddis, 2021), and improve access to markets, credit, and bargaining power (Benson & Faguet, 2023). Despite these advantages, producers remain dependent on intermediaries and private traders (Sağlam, 2013), while organizations face problems such as inadequate institutional governance, excessive dependence on state support, limited technology use, and a lack of competitive marketing models (Bhunia & Singh, 2025). In response, alternative models such as "producer companies" (Kakati & Roy, 2022) and contract farming companies (Bijman, 2008) are spreading, increasing the importance of traditional producer organizations in strengthening farmers' position.

The literature has largely focused on organizations in rural contexts (Bhunia & Singh, 2025). Agricultural geography studies have mainly addressed agricultural production, livestock farming, and land use (Aliağaoğlu, 2019), while producer markets have received limited attention (Arıcı, 2019). Studies have focused on organizational performance, finance, cooperation, and member participation (Aydoğan et al., 2016; Karaönder & Gürel, 2021; Karlı et al., 2018; Kılıç Topuz & Bozoğlu, 2016; Kızılaslan & Doğan, 2013; Yılmazçoban et al., 2014). However, urban producer organizations face distinctive problems unlike those in rural areas (Schmidt et al., 2015), including land access and insecure tenure, complex bureaucracy, zoning and regulatory barriers, urban pollution, and water access difficulties (Richardson et al., 2024). Therefore, the contribution of producer organizations to urban farmers' access to information, resources, and opportunities remains underexamined.

This study aims to examine the role of agricultural producer organizations in the structural empowerment of urban farmers, using Kanter's Theory of Structural Empowerment. According to Kanter (1977; 1993), structural empowerment arises when individuals have access to information, resources, support, formal or informal power channels, and development opportunities; empowerment depends more on organizational opportunities than individual characteristics. Applied to agricultural production and food security, this emphasizes farmers' access to information, resources, institutional support, development opportunities, and power channels (Shafieisabet & Mirvahedi, 2025). Structural empowerment also contributes to sustainable food systems by enabling farmers to make informed decisions and become more resilient to environmental processes (Nyathi et al., 2022). In this study, "market access," not a separate dimension in Kanter's original model, was added considering agricultural production and producers' structural problems. Market access is considered a context-specific component of empowerment in agriculture because it enables producers to sell under appropriate conditions and reduce dependence on intermediaries (Shafieisabet & Mirvahedi, 2025).

Accordingly, the main research question is: How do agricultural producer organizations affect urban farmers' access to markets, information, resources, support, channels of power, and development opportunities? Using Eskişehir as a case, the study seeks to contribute to local food systems, agricultural and marketing geography, and urban agriculture literature, and to support the goal of strengthening agricultural organizations' institutional capacity in Türkiye's 2024–2028 Ministry of Agriculture and Forestry Strategic Plan (T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı, 2025).

2. Material and Methods

A qualitative approach was used to understand producer organization representatives' experiences and evaluations within their context (Creswell, 2014). The study area comprised Odunpazarı and Tepebaşı, the central districts of Eskişehir, where urban agriculture is intensively practiced. As of 2025, approximately 20% of the province's 24,113 registered farmers produce in these two districts (T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı, 2025). Eskişehir has 164 agricultural-purpose cooperatives (58 agricultural development, 103 irrigation, two fisheries, and one sugar beet growers' cooperative), 11 producer unions, and four breeding associations (Eskişehir İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, 2025).

The study population consisted of agricultural producer organizations whose members include farmers producing in urban or peri-urban areas. Purposive sampling was used to gain an in-depth understanding of the phenomenon (Palinkas et al., 2015). Six active organizations with members engaged in crop or livestock production in Odunpazarı and Tepebaşı were included: three fresh fruit and vegetable marketing cooperatives, one milk producers' union, one beekeepers' association, and one sheep and goat breeders' association. Six interviews were conducted, one with a representative of each organization.

Data were collected through semi-structured interviews conducted in 2025–2026, each lasting approximately 60 minutes. Participants were informed about the study and gave voluntary consent. With permission, interviews were audio-recorded and transcribed. The data were analyzed through content analysis, which systematically codes textual data into categories and themes (Creswell, 2014). Two researchers coded the interviews independently, and coding differences were resolved through joint evaluation and consensus. Themes were predetermined according to Kanter's (1977; 1993) Theory of Structural Empowerment, while new codes and categories emerging from the interviews were also included. Thus, "market access," absent from the original model, was added as a theme. The findings were evaluated under six themes: market access; access to information; support; resources; formal and informal power; and opportunities. The COREQ checklist was used to strengthen reporting quality (Tong et al., 2007).

3. Findings

Producer organizations play an important role in marketing, although their contribution varies by production type, scale, and product perishability. Fresh fruit and vegetable organizations coordinate members' sales in neighborhood markets and, as production increases, extend marketing networks to İstanbul, Bursa, Kocaeli, Ankara, Antalya, Afyon, and Kütahya. The milk producers' union plays a critical intermediary role in marketing highly perishable raw milk to large factories and local businesses and in maintaining the cold chain; non-member producers find it difficult to sell directly to large-scale enterprises. In contrast, the beekeepers' association and the sheep and goat breeders' association provide more limited and irregular marketing support, leaving members largely dependent on their own connections. Overall, marketing remains concentrated in local and traditional channels, whereas online sales and access to chain supermarkets remain highly limited.

Organizations have limited capacity to provide regular and systematic information, a situation that representatives associate with low participation in training and meetings. Information is shared mainly through informal channels such as social networks and WhatsApp groups rather than institutional

mechanisms. In terms of support, organizations provide guidance, feedback, and problem-solving assistance when needed (Shafieisabet & Mirvahedi, 2025), but this support mainly concerns production problems. Training and certification activities are irregular, and support on current issues such as waste management, sustainable production, branding, and climate change adaptation remains very limited (Richardson et al., 2024).

Regarding resources, organizations support members in accessing credit and finance, finding labor, and reducing input costs such as feed and fertilizer. However, they do not play a direct role in solving urban-specific structural problems such as long-term land access, insecure tenure, and access to clean water (Richardson et al., 2024). In terms of formal power, although producer organizations can facilitate access to state subsidies and support (Schmidt et al., 2015), their capacity for representation before public institutions is limited and urban farmers remain poorly visible. By contrast, informal power, defined as "non-institutional" relationships among individuals (Kanter, 1993), hometown ties among fresh fruit and vegetable producers, especially between producers from Artvin and Eskişehir, emerged as a strong resource influencing stall allocation in neighborhood markets and product distribution; no similar grouping was observed in livestock production. Finally, most members sell products without adding value; technological innovation is adopted only to a limited extent because of the relatively high average age of producers; production largely continues through traditional methods; and innovative practices for diversifying market channels remain limited.

4. Discussion and Conclusions

Previous studies show that producer organization membership significantly increases farmers' bargaining power, market access, and credit access (Bhunia & Singh, 2025). Consistent with these findings, the Eskişehir case shows that producer organizations contribute to the structural empowerment of urban farmers, particularly by providing access to markets and certain production resources, while their role is more limited with respect to access to information, formal power, and development opportunities. Producer organizations can increase bargaining power, support branding, and facilitate access to different markets (Pietrangeli et al., 2023). The findings confirm that they facilitate spatial access to market channels, but this contribution varies by product type, and organizational support for branding remains generally insufficient.

Limited access to information and support indicates that organizations have weak information production and dissemination. Limitations in resource access suggest that land, tenure, and water problems specific to urban agriculture exceed organizations' current authority and capacity and therefore require stronger institutional cooperation with local governments and public institutions. The prominence of hometown-based informal social networks, despite limited formal power, indicates that informal relationships may become more important where institutional representation is insufficient. In terms of development opportunities, producer organizations are expected to support specialization, facilitate value-added production, and enable members to benefit from technology and innovation (Shafieisabet & Mirvahedi, 2025). However, organizations in the study area provide limited opportunities in these areas and remain largely focused on maintaining existing production.

In conclusion, agricultural producer organizations play an important but still developing role in the structural empowerment of urban farmers. They are key institutional actors in urban food systems, facilitating market access, diversifying sales channels, and providing guidance on accessing credit and

support. However, institutional and structural constraints limit their potential, particularly in areas such as education, technology, innovation, and development opportunities. Local governments should introduce verified producer identification and designate sales areas in producer markets, support access to digital marketing and institutional procurement channels, develop shared processing, packaging, and cold-chain infrastructure, and include producer organizations in local decision-making on land and water issues. Because the study is limited to six organizational representatives in Eskişehir, the findings should be interpreted within the specific conditions of the study area. As it focuses on organization representatives' assessments, producers' direct experiences were not examined separately. Future research should include producers' views, conduct comparative studies in different provinces, test qualitative findings with larger samples using quantitative or mixed methods, and separately examine differences in women's and men's experiences of structural empowerment.

1. Giriş

Tarımsal üretici örgütleri (Agricultural Producer Organizations), çiftçilerin gelirini ve refahını iyileştiren (Bizikova vd., 2020), üretimini artırmayı destekleyen (Dower & Gaddis, 2021), pazara ve kredilere erişimini, pazarlık gücünü (Benson & Faguet, 2023) artıran üye tabanlı yasal kuruluşlardır. Üretici örgütlerinin sağladığı avantajlara rağmen, üreticilerin pazarlama süreçlerinde aracılara ve özel tüccarlara olan bağımlılığı devam etmektedir (Sağlam, 2013). Bununla birlikte, üretici örgütleri kurumsal yönetişimin yetersizliği, devlet desteklerine aşırı bağımlılık, teknolojinin sınırlı kullanımı ve rekabetçi pazarlama modellerinin eksikliği gibi çeşitli sorunlarla karşı karşıyadır (Bhunia & Singh, 2025). Bu sorunlar örgütlerin stratejik kapasitesinin tam olarak kullanılmasını ve tarımsal kalkınmaya katkılarının üst düzeye çıkarılmasını engellemektedir. Bu yapısal zorluklara yanıt olarak, geleneksel kooperatifler ve üretici birliklerine alternatif ya da tamamlayıcı yeni örgütlenme modelleri gelişmekte; bunlar arasında "üretici şirketler" (Producer Companies) öne çıkmaktadır (Kakati & Roy, 2022). Bunun yanı sıra, üretici birliklerinin yerini doğrudan almamakla birlikte, sözleşmeli tarım (contract farming) şirketleri de giderek yaygınlaşmaktadır. Şirketler, üretimden pazarlamaya kadar çeşitli süreçlerde etkili olmakta; çiftçiler ise yalnızca arazi ve emek sağlayan aktörlere dönüşebilmektedir (Bijman, 2008). Bu gelişmeler, çiftçilerin üretim ve pazarlama süreçlerindeki konumlarının güçlendirilmesinde üretici örgütlerinin rolünü daha da önemli hâle getirmektedir.

Üretici örgütlerine ilişkin literatür ağırlıklı olarak kırsal bağlamdaki tarımsal örgütlenmelere odaklanmaktadır (Bhunia & Singh, 2025). Tarım coğrafyası literatüründe ise üretici örgütleri sınırlı düzeyde ele alınmış; çalışmalar daha çok tarımsal üretim, hayvancılık ve arazi kullanımı gibi konularda yoğunlaşmıştır (Aliağaoğlu, 2019). Üretici pazarları da bu kapsamda sınırlı sayıda çalışmaya konu olmuştur (Arıcı, 2019). Türkiye'de üretici örgütlerine ilişkin çalışmalar; örgütsel performans, finansman, iş birliği ve üye katılımına odaklanmıştır (Aydoğan vd., 2016; Karaönder & Gürel, 2021; Karlı vd., 2018; Kılıç Topuz & Bozoğlu, 2016; Kızılaslan & Doğan, 2013; Yılmazçoban vd., 2014).

Kentsel tarım bağlamındaki üretici örgütleri, kırsal kesimdekilerden farklı ve kendine özgü karmaşık sorunlarla mücadele etmektedir (Schmidt vd., 2015). Bu sorunlar, kentleşme düzeyi ve ekonomik gelişmişliğe bağlı olarak değişiklik göstermekle birlikte genel olarak arazi, kaynak yönetimi ve mevzuatla ilişkilidir. Kentsel tarım üreticilerinin karşılaştığı en yaygın sorunlardan biri araziye erişim ve arazilerin uzun vadeli kullanımına ilişkin mülkiyet güvencesizliğidir. Bunu bürokratik süreçlerin karmaşıklığı ile imar ve mevzuat engelleri takip etmektedir. Kentsel çevre kirliliği ve temiz suya erişim güçlüğü gibi teknik sorunlar da üretimi sınırlandırabilmektedir. Ayrıca mekânsal ve sosyal açıdan dağınık durumdaki kentsel çiftçilerin örgütlenmesi, kırsal kesimdeki çiftçilere kıyasla daha güç olabilmektedir (Richardson vd., 2024). Buna karşılık, tarımsal üretici örgütlerinin kentsel çiftçilerin bilgiye, kaynaklara ve fırsatlara erişimine ne ölçüde katkı sağladığı sınırlı düzeyde incelenmiştir. Kentsel tarımın kendine özgü yapısal sorunları dikkate alındığında, bu boşluk üretici örgütlerinin rolünün kentsel tarım bağlamında yeniden değerlendirilmesini gerekli kılmaktadır.

Bu çalışma, tarımsal üretici örgütlerinin kentsel çiftçilerin yapısal güçlendirilmesindeki rolünü ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu kapsamda, Eskişehir'deki tarımsal üretici örgütlerinin kentsel tarım üreticileri üzerindeki etkisini değerlendirmek üzere yapısal güçlendirme yaklaşımından yararlanılmaktadır. Buna göre çalışmanın temel araştırma sorusu şöyledir: Tarımsal üretici örgütleri, kentsel çiftçilerin pazara, bilgiye, kaynaklara, desteğe, güç kanallarına ve gelişim fırsatlarına erişimini nasıl etkilemektedir?

Çalışma, üretici örgütlerinin kentsel çiftçilerin yapısal güçlenme süreçlerindeki rolünü inceleyerek yerel gıda sistemleri, gıda, tarım ve pazarlama coğrafyası ve kentsel tarım literatürüne katkı sunmaktadır. Eskişehir'deki tarımsal üretici örgütlerinin işlevlerini ampirik olarak ortaya koyması bakımından da çalışma özgün bir katkı sağlamaktadır. Ayrıca çalışma, Türkiye'nin 2024–2028 Tarım ve Orman Bakanlığı Stratejik Planı'nda öncelikli hedefler arasında yer alan tarımsal üretimin sürdürülebilirliğinin desteklenmesi, tarımsal örgütlerin kurumsal kapasitelerinin güçlendirilmesi ve pazarlama stratejilerinin geliştirilmesi hedeflerine bilimsel bir zemin sunması bakımından önem taşımaktadır (T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı, 2025).

2. Kavramsal ve Kuramsal Çerçeve

Pazar, tarımsal üretimin gelişmesinin ana koşullarından biridir (Tümertekin & Özgüç, 2013). Küresel pazarların oluşması, belirli ürünlere yoğunlaşan tarım alanlarını ortaya çıkarmış, aynı zamanda giderek artan sayıda tarımsal ürün için küresel birliklerin kurulmasına zemin hazırlamıştır. Tümertekin ve Özgüç'e (2013) göre, üretici örgütlerinin ortaya çıkmasının temel sebebi pazardır. Bu bağlamda üretici örgütleri; ürünlerin toplanması, depolanması ve pazarlanması süreçlerini örgütleyerek çiftçilerin pazarlık gücünü artırmakta ve tarımsal üretimin yerel, bölgesel ve küresel pazarlara entegrasyonunda önemli roller üstlenmektedir. Özellikle bozulabilir tarımsal ürünlerde pazara yakınlık, ulaşım olanakları ve pazarlama sistemlerinin dayanıklılığı ve erişilebilirlik, üretimin ekonomik sürdürülebilirliği açısından kritik önem taşımaktadır (Tümertekin & Özgüç, 2013).

Pazarın, üreticiler üzerinde oluşturduğu rekabet baskısı karşısında üretici örgütlerinin en önemli avantajı, "sayısal güçten" doğan kolektif pazarlık kapasitesidir (Eastham, 2014). Üretici örgütleri, çiftçilerin işlem maliyetlerini azaltmalarına, ürünlerin işlenmesi ve pazarlanması süreçlerinde iş birliği yapmalarına olanak tanımaktadır (Shiferaw vd., 2011). Bunun yanında tedariki yoğunlaştırma, lojistik ve teknik destek sağlama, kalite standartlarını geliştirme ve bilgi transferini kolaylaştırma gibi alanlarda da önemli katkılar sunmaktadır (European Commission, 2024). Böylece üretici örgütleri, tarımsal değer zincirindeki güç eşitsizliklerinin azaltılmasına ve çiftlikten satışlarda fiyatların iyileştirilmesine yardımcı olmaktadır (Sijmonsma, 2015).

Bununla birlikte, üretici örgütlerinin kurulması tek başına olumlu sonuçlar ortaya çıkarmamaktadır. Örgütlerin etkisi; yönetişim yapısına, üye katılımına, grup büyüklüğüne, finansal kapasiteye ve pazar yönelimine bağlı olarak değişmektedir (Shiferaw vd., 2011). Üyelerin örgüt dışında bireysel satış yapmaları, örgütün pazarlık kapasitesini zayıflatabilmekte ve hem örgütün ekonomik gücünü hem de sektörel düzeyde sağlayabileceği faydaları sınırlandırabilmektedir (Eastham, 2014).

Bu çalışma, tarımsal üretici örgütlerinin rolünü açıklamada temel kuramsal çerçeve olarak Kanter'in Yapısal Güçlendirme Teorisi'nden (Theory of Structural Empowerment) yararlanmaktadır. Kanter'e göre (1977; 1993), yapısal güçlendirme; bireylerin bir örgüt içinde bilgiye, kaynaklara, desteğe, resmi veya gayri resmi güç kanallarına ve gelişim fırsatlarına erişebilmeleriyle ortaya çıkmaktadır. Bu yaklaşıma göre güçlenme, yalnızca bireysel özelliklere değil, içinde bulundukları örgütsel yapıların sunduğu olanaklara bağlıdır.

Kanter'in yaklaşımında; Bilgiye erişim; bireylerin görevlerini ve çevresel koşulları anlamalarına yardımcı olan teknik, yönetsel ve kurumsal bilgileri kapsamaktadır. Kaynaklara erişim; finansman, ekipman, zaman, iş gücü ve üretim araçlarına ulaşabilmeyi ifade etmektedir. Desteğe erişim, bireylerin karşılaştıkları sorunlar karşısında örgütsel rehberlik, danışmanlık ve geri bildirim alabilmelerine

dayanmaktadır. Fırsatlara erişim ise öğrenme, beceri geliştirme, sorumluluk üstlenme ve örgüt içerisinde gelişme imkânlarını içermektedir. Resmî güç, kişinin örgüt içerisindeki görevinden, konumundan ve karar süreçlerine katılımından kaynaklanırken; gayri resmî güç, örgüt içi ve dışındaki sosyal ilişkiler, ağlar ve iş birlikleri aracılığıyla oluşmaktadır (Kanter, 1977, 1993).

Yapısal güçlendirme yaklaşımı tarımsal üretim ve gıda güvencesi bağlamına uyarlandığında (Shafieisabet & Mirvahedi, 2025) çiftçilerin üretimi sürdürebilmeleri ve değişen ekonomik, sosyal ve çevresel koşullara uyum sağlayabilmeleri için gerekli bilgiye, desteğe, kaynaklara, öğrenme olanaklarına ve güç ilişkilerine erişmeleri önem kazanmaktadır. Shafieisabet ve Mirvahedi'ye (2025) göre çiftçilerin gıda güvencesi açısından güçlenmesi; bilgiye, kaynaklara, kurumsal desteğe, gelişim fırsatlarına ve resmî ya da gayri resmî güç kanallarına erişebilmeleriyle yakından ilişkilidir. Benzer biçimde yapısal güçlendirme, çiftçilerin bilinçli kararlar vermelerini, üretim yönetimine aktif biçimde katılmalarını ve çevresel süreçler karşısında daha dirençli hâle gelmelerini sağlayarak sürdürülebilir gıda sistemlerinin güçlendirilmesine katkıda bulunmaktadır (Nyathi vd., 2022).

Bu araştırmada tarımsal üretici örgütlerinin kentsel çiftçiler üzerindeki rolü; pazara erişim, bilgiye erişim, desteğe erişim, kaynaklara erişim, resmi ve gayri resmi güç ve fırsatlar olarak ele alınmaktadır. Bununla birlikte, Kanter'in özgün modelinde doğrudan ayrı bir boyut olarak yer almayan pazara erişim de tarımsal üretimin niteliği ve üreticilerin karşılaştıkları yapısal sorunlar dikkate alınarak araştırmanın kavramsal çerçevesine dâhil edilmiştir. Pazara erişim, üreticilerin ürünlerini uygun koşullarda satabilmesi, pazar bilgisine ulaşabilmesi, aracı aktörlere olan bağımlılığını azaltabilmesi ve daha güçlü bir pazarlık konumu elde edebilmesi açısından yapısal güçlenmenin tarımsal bağlama özgü bir bileşeni olarak değerlendirilmektedir (Shafieisabet & Mirvahedi, 2025).

Bu doğrultuda araştırmada tarımsal üretici örgütlerinin kentsel tarım üreticilerine yalnızca ekonomik fayda sağlayıp sağlamadığı değil; üreticilerin kaynaklara ve bilgiye ulaşma, kurumsal destek alma, karar alma süreçlerine katılma, sosyal ve örgütsel ağlar geliştirme ve pazarlara erişme kapasitelerini ne ölçüde güçlendirdiği incelenmektedir. Böylece üretici örgütleri, tarımsal ürünlerin pazarlanmasını sağlayan ekonomik kuruluşların ötesinde, çiftçilerin karşılaştıkları mekânsal, ekonomik ve kurumsal sınırlılıkları azaltma potansiyeline sahip yapısal güçlendirme aktörleri olarak ele alınmaktadır.

2.1. Türkiye'de Tarımsal Örgütlenmenin Durumu

Türk tarımında üretici örgütlenmesi genel olarak mesleki ve ekonomik örgütlenme olmak üzere iki grupta ele alınmaktadır. Mesleki örgütlenme; ziraat odaları, çiftçi dernekleri ve sendikalar aracılığıyla üreticilerin haklarının korunması ve mesleki standartların geliştirilmesine odaklanırken, ekonomik örgütlenme daha çok üreticilerin gelir düzeylerini artırmayı ve ekonomik refahlarını güçlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu çerçevede tarımsal kalkınma kooperatifleri, sulama birlikleri, damızlık yetiştirici birlikleri ve üretici birlikleri gibi yapılar ekonomik örgütlenmenin temel aktörleri olarak öne çıkmaktadır (Aydoğan vd., 2016; Karlı vd., 2018; Yercan, 2007).

Türkiye'de üretici örgütlerinin yasal kuruluşu ve işleyişi, örgütlerin faaliyet alanlarına göre farklı kanun ve yönetmeliklerle düzenlenmektedir. Tarımsal Amaçlı Kooperatifler 1163 Sayılı Kooperatifler Kanunu; Tarımsal Üretici Birlikleri 5200 Sayılı Tarımsal Üretici Birlikleri Kanunu; Islah Amaçlı Yetiştirici Birlikleri 5996 Sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu'na göre kurulmakta ve faaliyet göstermektedir. Üretici örgütü statüsü kazanabilmek için belirli yapısal ve

idari koşulların sağlanması gerekmektedir. Örgütün ilgili mevzuata uygun şekilde kurulmuş olması, belirli sayıda üretici üyeye sahip bulunması, üyelerin çiftçi kayıt sistemlerine kayıtlı olması ve temel amacının üyelerin ürünlerinin pazarlanması olması bu koşullar arasında yer almaktadır. Bu yasal düzenlemeler, örgüt üyelerinin ürünlerini pazarlama, toptancı hallerinde faaliyet gösterme ve belirli vergi avantajlarından yararlanma gibi çeşitli haklar tanımaktadır. Örneğin; yaş sebze ve meyve üretici örgütleri, hal sistemi kapsamında vergi muafiyetleri ve satış yeri tahsisi gibi avantajlardan yararlanabilmektedir. Hayvansal üretim alanında faaliyet gösteren birlikler ise destekleme ödemeleri ve teknik hizmetlerden faydalanabilmektedir (T.C. Resmî Gazete, 2004).

Buna karşın, Türkiye'de üretici örgütlenmesinin gelişimini ve etkinliğini sınırlandıran çeşitli yapısal sorunlar bulunmaktadır. Üreticiler arasında örgütlenme kültürünün ve ortak hareket bilincinin yeterince gelişmemiş olması, bu sorunların başında gelmektedir. Üretici nüfusunun yaş ortalamasının yüksek olması ve modern tarım uygulamalarına uyum sürecinde yaşanan güçlükler de örgütlü yapının güçlenmesini zorlaştırmaktadır (Tabak, 2024). Diğer sorunlar ise mevzuat ve denetim eksiklikleri, finansman yetersizlikleri, düşük kurumsal kapasite ve iş birliği sorunları, pazarlama güçlükleri ile eğitim ve AR-GE eksikliğidir (Taşan, 2019). Özellikle küçük ölçekli ve emek yoğun tarım işletmeleri; sermaye, teknoloji, bilgi ve pazara erişim açısından önemli sınırlılıklar yaşamaktadır. Dağınık üretim alanları, uzun tedarik zincirleri ve yetersiz depolama imkânları ise üreticilerin rekabet gücünü daha da zayıflatmaktadır (Aydoğan vd., 2016).

Bu sorunlar, üreticilerin ekonomik güçlüklerin yanı sıra bilgiye, kaynaklara, kurumsal desteğe ve pazarlara erişim bakımından da yapısal sınırlılıklarla karşı karşıya olduklarını göstermektedir. Söz konusu sınırlılıklar, üretim alanlarının parçalı yapısı, arazi baskısı ve pazara erişim kanallarının düzensizliği nedeniyle kentsel tarım üreticileri açısından daha belirgin hâle gelebilmektedir. Bu nedenle üretici örgütlerinin kentsel tarım üreticileri üzerindeki etkisinin, ihtiyaç duyulan yapısal olanaklara erişim üzerinden değerlendirilmesi gerekmektedir.

3. İlgili Literatür

Tarımsal üretici örgütlerine ilişkin literatür, bu yapıların tarihsel gelişimi, örgütsel performansı, üyelerine sağladığı ekonomik katkılar ve karşılaştıkları yönetsel sorunlar üzerinde yoğunlaşmaktadır. Çalışmalar, Türkiye'nin tarım politikalarında üretici örgütlenmesine önem verilmesine rağmen, uygulamada örgütlerin kurumsal kapasite, finansman, paydaşlarla iş birliği ve üye katılımı bakımından çeşitli sorunlarla karşılaştığını göstermektedir.

Koçtürk (2009), Türkiye'de tarım ve çiftçi örgütlenmesinin hükümet programlarında çoğunlukla genel ifadelerle ele alındığını ve güçlü bir örgütlenme politikasına dönüştürülemediğini ortaya koymuştur. Benzer şekilde Kılıç Topuz (2021), tarımsal örgütlerde aktif üye oranlarının ve genel kurula katılımın düşük, üyelerine sunulan hizmetlerin ise yetersiz olduğunu belirlemiştir. Her iki çalışma da üretici örgütlerinin yasal olarak varlık göstermesinin tek başına yeterli olmadığını; örgütlerin etkinliği için üyelerin karar alma süreçlerine katılımının, yönetsel kapasitenin ve diğer tarımsal aktörlerle ilişkilerin geliştirilmesi gerektiğini göstermektedir.

Tarımsal üretici örgütlerinin performansını inceleyen çalışmalar da örgütsel kapasitenin önemine dikkat çekmektedir. Aydoğan vd. (2016), başarılı örgütlerin daha fazla üyeye, daha düzenli mali katkıya ve daha yüksek personel kapasitesine sahip olduğunu belirlemiştir. Kılıç Topuz ve Bozoğlu (2016) ise üyelik aidatlarının düzenli ödenmesini finansal performans açısından güçlü bir unsur olarak

değerlendirirken, bağış, fon ve yardım kaynaklarına erişimin sınırlı kaldığını ortaya koymuştur. Tabak (2024) ise, Eskişehir'de tarımsal üretim için elverişli toprak ve sulama olanakları bulunmasına rağmen, kooperatif kültürünün zayıflığı ve örgütlenme konusundaki bilgi eksikliği nedeniyle üretici örgütlerinin potansiyelinin tam olarak kullanılamadığını belirtmektedir. Bu bağlamda tarımsal üretici örgütlerinin başarısı yalnızca üye sayısına değil; mali sürdürülebilirlik, yönetim, eğitim, kooperatifleşme kültürü ve hizmet sunma kapasitesi gibi faktörlere bağlıdır.

Çalışmalar, üretici örgütlerinin büyük ve küçük ölçekli üreticiler üzerinde farklı etkiler oluşturduğunu göstermektedir. Michalek vd. (2018), Slovakya'daki büyük ölçekli çiftliklerde üretici örgütlerine üyeliğin üretim performansını olumlu etkilediğini, ancak yeni kurulan örgütlere verilen kamu desteklerinin beklenen etkiyi yaratmadığını belirtmiştir. Nikam vd. (2019) ise üretici örgütlerini özellikle küçük çiftçilerin girdilere, pazarlara ve daha avantajlı fiyatlara erişimini kolaylaştıran bir kurumsal model olarak değerlendirmiştir.

Mevcut çalışmalar, üretici örgütlerini ağırlıklı olarak örgütsel başarı, ekonomik performans, yönetim ve üyelik yapısı bakımından incelemektedir. Bu araştırma ise tarımsal üretici örgütlerini kentsel tarım bağlamında ele alarak, bu örgütlerin kentsel ve kent çevresindeki çiftçilere pazara, bilgiye, desteğe ve kaynaklara erişimin yanı sıra resmî ve gayri resmî güç ve fırsatlar bakımından sunduğu yapısal olanaklara odaklanması yönüyle mevcut çalışmalardan ayrılmaktadır.

4. Materyal ve Yöntem

4.1. Araştırma Deseni

Bu araştırmada, Eskişehir'deki tarımsal üretici örgütlerinin kentsel çiftçilerin yapısal güçlendirilmesindeki rolünü derinlemesine incelemek amacıyla nitel araştırma yaklaşımı tercih edilmiştir. Nitel araştırma, bireylerin veya grupların toplumsal ve insani olgulara yükledikleri anlamları doğal bağlamları içinde keşfetmeyi ve yorumlamayı amaçlayan bir araştırma yaklaşımıdır (Creswell, 2014). Nitel yöntemin tercih edilmesinin temel nedeni, çalışmanın odağındaki karmaşık olguların katılımcıların deneyim ve değerlendirmeleri üzerinden ayrıntılı biçimde anlaşılmak istenmesidir. Bu yöntem, üretici örgütü temsilcilerinin görüşlerinin kendi bağlamı içinde değerlendirilmesine olanak sağlamıştır (Creswell, 2014).

4.2. Çalışma Alanı

Çalışma alanı, kentsel tarım faaliyetlerinin aktif olarak sürdürüldüğü Eskişehir ilinin merkez ilçeleri olan Odunpazarı ve Tepebaşı olarak belirlenmiştir. Eskişehir'de 2025 yılı itibarıyla 24.113 kayıtlı çiftçi bulunmakta olup bunların yaklaşık %20'si Odunpazarı ve Tepebaşı ilçelerinde tarımsal üretim faaliyetlerini sürdürmektedir (T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı, 2025). Araştırma alanının seçiminde, kent ve kent çevresinde bitkisel ve hayvansal üretimin sürdürülmesi, farklı üretim türlerine yönelik üretici örgütlerinin aktif olarak faaliyet göstermesi ve bu örgütlerin kentsel tarım üreticileriyle doğrudan ilişki içinde olması etkili olmuştur. Bu özellikleriyle Eskişehir, kentsel tarım alanlarındaki farklı üretim türleri üzerinden üretici örgütlerinin incelenmesine elverişli bir çalışma alanı sunmaktadır.

Eskişehir'de tarımsal örgütlenme; tarımsal amaçlı kooperatifler, üretici birlikleri ve ıslah amaçlı yetiştirici birliklerinden oluşmaktadır. İl genelinde toplam 164 tarımsal amaçlı kooperatif bulunmakta olup bunların 58'i tarımsal kalkınma, 103'ü sulama, 2'si su ürünleri ve 1'i pancar ekicileri kooperatifidir. Pancar Ekicileri Kooperatifi, 67.097 üyesiyle üye sayısı bakımından Eskişehir'deki en

büyük tarımsal amaçlı kooperatiftir. Tarımsal amaçlı kooperatiflere kayıtlı toplam üyelerin yaklaşık %84'ü bu kooperatife üyedir. Üretici birliklerinin sayısı ise toplam 11'dir. Bunların 6'sı süt üreticileri birliği iken bal, yaş meyve-sebze, kırmızı et, zeytin ve patates ürün gruplarında birer üretici birliği bulunmaktadır. Ayrıca il genelinde damızlık sığır, damızlık koyun-keçi, damızlık manda ve damızlık arı alanlarında faaliyet gösteren toplam 4 ıslah amaçlı yetiştirici birliği bulunmaktadır (bkz. Çizelge 1) (Eskişehir İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, 2025).

Çizelge 1. Eskişehir İli'nde faaliyet gösteren tarımsal örgütlere ilişkin bilgiler (2025 yılı)

Örgüt türü	Tabi olduğu Kanun	Örgüt Sayısı	Toplam Üye Sayısı
Tarımsal Amaçlı Kooperatif	1163 Sayılı Kanun	164	79.473
Üretici Birlikleri	5200 Sayılı Kanun	11	1.753
Islah Amaçlı Yetiştirici Birlikleri	5996 Sayılı Kanun	4	1.559

Kaynak: Eskişehir İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, 2025

4.3. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, Eskişehir'de faaliyet gösteren ve üyeleri arasında kentsel ve kent çevresinde tarımsal üretim yapan çiftçilerin de bulunduğu tarımsal üretici örgütleri oluşturmaktadır. Çalışmada, olgunun derinlemesine anlaşılması hedeflendiği için amaçlı örnekleme kullanılmıştır (Palinkas vd. 2015). Bu kapsamda örneklem seçiminde; tarımsal üretici örgütlerinin; aktif olarak faaliyet göstermesi, üyeleri arasında Odunpazarı ve Tepebaşı ilçelerinde kent veya kent çevresinde bitkisel/hayvansal üretim yapan çiftçilerin bulunması gibi ölçütler esas alınmıştır.

Çizelge 2. Görüşme yapılan tarımsal üretici örgütlerine ilişkin bilgiler (2025 yılı)

No	Örgüt Adı	Kuruluş Yılı	Örgüt türü	Üye sayısı	Faaliyet Merkezi	Üretim Türü-Ürünler
K1	S.S. Eskişehir Yaş Sebze ve Meyve Üreticileri Birliği	2003	Tarımsal Amaçlı Kooperatif	279	Eskişehir-Merkez	Bitkisel üretim Yeşillik, Domates, Hıyar vb.
K2	S.S. Yıldırım Çiftliği Yaş Sebze ve Meyve Pazarlama Kooperatifi	1999	Tarımsal Amaçlı Kooperatif	105	Tepebaşı-Cumhuriyet	Bitkisel üretim Yeşillik, Domates, Hıyar vb.
K3	S.S. Yeşil Sakarya Yaş Sebze ve Meyve Pazarlama Kooperatifi	1999	Tarımsal Amaçlı Kooperatif	130	Eskişehir-Tepebaşı	Bitkisel üretim Yeşillik, Domates, Hıyar vb.
K4	Eskişehir İli Odunpazarı Tepebaşı Seyitgazi Süt Üreticileri Birliği	2012	Tarımsal Üretici Birliği	296	Eskişehir-Merkez	Hayvansal Üretim Süt
K5	Eskişehir İli Arı Yetiştiricileri Birliği	2004	Yetiştirici Birliği	130	Eskişehir-Merkez	Hayvansal Üretim Bal, Polen, Arı sütü vb.
K6	Eskişehir İli Damızlık Koyun Keçi Yetiştiricileri Birliği	2006	Yetiştirici Birliği	500	Eskişehir-Merkez	Hayvansal Üretim Canlı Hayvan, Et

Bu ölçütleri karşılayan 6 tarımsal üretici örgütü, amaçlı örnekleme yoluyla araştırmaya dâhil edilmiştir. Veriler, her bir örgütü temsilen görüşülen 6 örgüt temsilcisinden elde edilmiştir (bkz. Çizelge 2).

4.4. Veri Toplama

Bu çalışma, Eskişehir'deki tarımsal üretici örgütlerinin kentsel çiftçilerin yapısal güçlendirilmesindeki rolünü incelemektedir. Araştırma kapsamında, Eskişehir'in merkez ilçeleri olan Odunpazarı ve Tepebaşı'nda farklı üretim türlerinde aktif olarak faaliyet gösteren 6 tarımsal üretici örgütü temsilcileri ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır (bkz. Çizelge 2). Görüşmelerde; örgütlerin kurumsal yapılarının işleyişi, üyelerinin pazara, bilgiye, desteklere ve kaynaklara erişimine ilişkin veriler toplanmıştır. Görüşmeler, 2025-2026'da yapılmış, her görüşme ortalama 60 dakika sürmüştür. Görüşmeler öncesinde katılımcılara araştırmanın amacı ve kapsamı hakkında bilgi verilmiş, gönüllü katılım onayları alınmıştır. Katılımcıların izniyle görüşmeler ses kaydına alınmış ve kayıtlar daha sonra yazılı metne dönüştürülmüştür.

4.5. Verilerin Analizi

Görüşmeler, nitel araştırma yöntemlerine dayalı olarak yürütülmüş; elde edilen veriler içerik analizi ile değerlendirilmiştir. İçerik analizi, metin verilerinin sistematik biçimde kodlanarak kategori ve temalara dönüştürülmesidir (Creswell, 2014). Bu kapsamda ses kayıtlarından elde edilen görüşme dökümleri okunmuş, katılımcı ifadelerinde tekrar eden anlamlar ve dikkat çeken örüntüler belirlenmiştir. Ardından anlamlı veri bölümleri kodlanmış ve benzer kodlar kategori ve temalar altında birleştirilmiştir (Creswell, 2014). Görüşmeler iki araştırmacı tarafından bağımsız olarak kodlanmış ve elde edilen kodlar karşılaştırılmıştır. Kodlama farklılıkları ortak değerlendirme yoluyla gözden geçirilmiş ve uzlaşı sağlanarak son hâline getirilmiştir. Temaların belirlenmesinde bilgiye, desteğe, kaynaklara, resmî ve gayri resmî güce ve fırsatlara erişim temaları, araştırmanın kuramsal temelini oluşturan Kanter'in Yapısal Güçlendirme Teorisi doğrultusunda önceden belirlenmiştir. Bununla birlikte, katılımcıların ifadelerinden ortaya çıkan yeni kod ve kategoriler de analize dâhil edilmiştir. Bu doğrultuda, Kanter'in özgün modelinde ayrı bir boyut olarak yer almayan ancak görüşmelerde belirgin biçimde öne çıkan "pazara erişim" teması oluşturulmuştur. Böylece tarımsal üretici örgütlerinin rolü; pazara erişim, bilgiye erişim, desteğe erişim, kaynaklara erişim, resmî ve gayri resmî güç ile fırsatlar olmak üzere altı tema çerçevesinde değerlendirilmiştir. Analiz sonucunda elde edilen bulgular, temalar arasındaki ilişkiler dikkate alınarak yorumlanmış ve katılımcı ifadelerinden yapılan doğrudan alıntılarla desteklenmiştir. Araştırmanın raporlama niteliğini güçlendirmek amacıyla COREQ kontrol listesinden yararlanılmıştır (Tong vd., 2007).

5. Bulgular

Görüşmelerden elde edilen bulgular; pazara erişim, bilgiye erişim, desteğe erişim, kaynaklara erişim, resmî ve gayri resmî güç ile fırsatlar olmak üzere altı tema altında değerlendirilmiştir.

5.1. Pazara Erişim

Katılımcılara, çiftçilerin satış ve pazarlamasında örgütlerin üstlendikleri roller hakkında sorular yöneltilmiştir. Elde edilen verilere göre tarımsal üretici örgütlerinin pazarlama kanalları üzerinde önemli bir rol aldığı görülmektedir. Bu kanalların ise üretim türü, üretim ölçeği ve ürünlerin bozulabilirliğine göre değişiklik gösterdiği belirlenmiştir.

İlk olarak, çalışma alanındaki yaş sebze ve meyve üretici örgütlerinin üyelerin semt pazarlarında satış yapmasını kolaylaştırdığı görülmektedir. Katılımcıların ifadelerine göre, "birlik üyeleri, haftanın altı günü semt pazarlarında koordineli bir şekilde satış yapmaktadır" (K1). Semt pazarı dışında üretim ölçeğinin büyüklüğüne göre; sebze-meyve halleri, manavlar veya üyelerin kendi işletmeleri de satış kanalı olarak kullanılmaktadır. Katılımcılar, "yıl boyunca Eskişehir'in talepleri karşılandıktan sonra 12 ilimize daha satış yapıldığını" aktarmıştır (K1, K2). Eskişehir'deki üretimin giderek artması ve pazarlama ağının genişlemesi ile İstanbul, Bursa, Kocaeli, Ankara, Antalya, Afyon ve Kütahya gibi farklı illere de ürünlerin pazarlandığı belirtilmiştir (K3). Ayrıca yerel üreticilerin pazarda görünürlüğünü sağlamak amacıyla örgütler tarafından "tanıtım levhalarının" tezgahlara asıldığı da ifade edilmiştir (K2).

İkinci olarak hayvansal üretici örgütlerinde; ürün türlerine bağlı olarak pazarlama kanalları farklılaşmaktadır. Süt üretici örgütleri, üyelerin pazara erişiminde önemli destekler sağlamaktadır. Özellikle çiğ süt gibi çabuk bozulabilen ürünlerde, ürünün soğuk zincir korunarak kısa sürede pazarlanması önem taşımaktadır. Üretici örgütleri bu noktada, üyelere soğuk süt zinciri desteği sağlamaktadır. Çalışma alanında elde edilen bulgulara göre, üyelerden süt toplayıcıları aracılığıyla

toplanan sütler çeşitli test ve kontrollerden geçirildikten sonra birliğe ait soğutma tanklarına aktarılmakta; ardından anlaşmalı fabrikalara, mandıralara ve yerel işletmelere satılmaktadır. Örgüt üyesi olmayan üreticilerin ise büyük ölçekli süt işletmelerine doğrudan satış yapması oldukça güçtür. Örgüt aracılığıyla satışların tercih edilmesinin en önemli sebebi, süt toplama aşamasında yapılan test ve analiz süreçleridir. Görüşme yapılan örgüt temsilcisinin pazarlama aşamasına ilişkin ifadeleri şu şekildedir; "Üyelerimizin sütlerini Pınar, İçim (Akgıda), Ülker gibi fabrikalara pazarlamasını sağlıyoruz. Bu tür büyük fabrikalar üreticiden doğrudan süt almaz. Sadece güvenilir çiftlik, birlik ve kooperatiflerden alır. Ayrıca Yeşilçay Mandıra, Faik Süt, Ömür Süt, Yıldız Tarım gibi bazı yerel işletmelere de satıyoruz." (K4).

Arı yetiştiricileri birliğinin ise, pazarlama konusunda üyelerine daha sınırlı destek sağladığı ve henüz mevcut satış kanallarının düzenli bir yapıya sahip olmadığı görülmektedir. Bu durum, balın raf ömrünün uzun olmasıyla ilişkilendirilmektedir. Birlik temsilcisi; üyelerin genellikle "kendi oluşturdukları bağlantılar aracılığıyla satış yaptığını" ifade etmiştir (K5). Bunun dışında toptan ve çevrim içi satış imkânlarının sınırlı olduğu belirtilmiştir. Çalışma alanında, kovan sayısı fazla olan üreticilerin ise tüccarlar veya aktarlarla anlaşarak ürünlerini pazarladığı görülmektedir. Bununla birlikte birlik bünyesinde ESAYBİR adıyla bir marka oluşturulduğu ve böylece pazara erişimin kolaylaştırılmasına yönelik çalışmaların yapıldığı aktarılmıştır.

Damızlık koyun ve keçi yetiştiriciliği birliği ise, üyelerinin pazara erişimi konusunda hayvan pazarı kurulması, üyeler arası satışların desteklenmesi ve bazı anlaşmalı işletmelere satış yapılması yoluyla kolaylaştırdığını belirtmiştir (K6). Bunun dışındaki pazarlama süreçlerinin büyük ölçüde üreticilerin kendi imkânlarına bağlı olduğu ifade edilmiştir.

Genel olarak, yaş sebze ve meyve üretici örgütleri ile süt üretici birliklerinin üyelerin pazara erişiminde daha etkin bir rol üstlendiği; arı yetiştiricileri ile damızlık koyun-keçi yetiştiricilerine hizmet veren birliklerin ise daha sınırlı destek sağladığı görülmektedir. Bununla birlikte, üretim türü farklılaşsa da örgütlerin pazarlama faaliyetlerinin büyük ölçüde yerel ve geleneksel kanallarla sınırlı kaldığı anlaşılmaktadır. Çevrim içi satış, süpermarket ve zincir marketler ile okul, hastane ve belediye gibi kurumsal alıcılarla bağlantı kurulması konusunda örgütlerin sınırlı düzeyde faaliyet gösterdiği görülmektedir.

5.2. Bilgiye Erişim

Kanter'e (1993) göre "organizasyonun hedeflerini bilmek" güçlenme ile doğrudan ilişkilidir. Üretici örgütlerinin piyasa fiyatları, kısa ve uzun vadeli hedefler, stratejik kararlar ve devletin destek politikaları hakkında üyelerine bilgi aktarması önemlidir. Çalışma alanından elde edilen verilere göre; üretici örgütlerinin teknik bilgi, pazar ve piyasa hakkında üyelere sağladığı bilgi akışının sınırlı olduğu görülmektedir.

Üretici örgütleri, yılın belli dönemlerinde genel kurul toplantıları yaptıklarını ancak bu toplantılara katılımın düşük olduğunu belirtmiştir. Bu nedenle devlet destekleri ve piyasa fiyatları gibi konularda yüz yüze bilgi aktarımının düzenli olarak gerçekleşmediği görülmektedir. Pazar fiyatlarına ilişkin bilgilerin ise WhatsApp gibi çevrim içi kanallar aracılığıyla paylaşılmaya çalışıldığı; buna karşın üreticilerin bilgiyi daha çok kendi çevrelerinden edindikleri ve bilgi akışının üreticiler arasındaki gayriresmî ilişkiler aracılığıyla gerçekleştiği belirtilmiştir. Üyelerin ayrıca örgütlerin mali yapısı ve stratejik planları hakkında sınırlı düzeyde bilgi sahibi olduğu görülmektedir. Katılımcıların bilgiye

erişime ilişkin ifadeleri bu durumu desteklemektedir: "Pazar fiyatlarını, toplantı tarihlerini vs. WhatsApp gruplarımızdan paylaşıyoruz" (K1, K2, K3). "Genel kurul üyeleri dışında mali yapıyı kimse bilmez, ilgilenmez. Herkes kendi derdine bakıyor" (K4, K6). "Toplantılara katılım çok az, herkes üretici olduğu için yoğunluktan gelemiyor" (K1).

Bu bulgular, örgütler aracılığıyla sağlanan resmî bilgi akışının sınırlı kaldığını ve üreticilerin bilgiye erişimde büyük ölçüde kendi sosyal ilişkilerine dayandığını göstermektedir.

5.3. Desteklere Erişim

Rehberlik, eğitim, sertifikasyon, geri bildirim mekanizmaları gibi destekler yapısal güçlendirmeyi arttıran en önemli unsurlar arasında yer almaktadır (Kanter, 1993). Elde edilen bulgulara göre üretici örgütlerinin desteklere erişim konusunda sağladığı olanakların sınırlı düzeyde kaldığı görülmektedir.

Yaş sebze ve meyve örgütlerinde; ekilecek ürün seçimi konusunda yönlendirme, yeni ürünlerin tanıtımı, sera desteği, gübreleme ve bitki korumaya ilişkin uygulamalı zararlı yönetimi ile ilgili eğitimler ve sertifikalar verildiği belirtilmiştir. Bu eğitimlerin üyelere ücretsiz olarak verildiği ve katılımın gönüllü olduğu vurgulanmıştır. "Üyelerimize yeni pazarlar sağlamak için ekimde ürünler öneriyoruz, sera desteği sağlıyoruz. En son zararlılarla ilgili eğitim verdik, çok az kişi geldi". (K1, K2).

Hayvansal üretimde ise; süt birlikleri ve damızlık koyun keçi birlikleri üyelerine; hijyen eğitimi, devlet desteklerine erişim ve hayvan hastalıkları hakkında eğitim destekleri verdiğini ifade etmiştir. Ancak üyelerin katılımının az olduğu aktarılmıştır. "Üyelerimiz hijyen konusunda maalesef bilinçsiz, eğitimler vermeye çalışıyoruz". (K4). Arı yetiştiricileri de yılın belli dönemlerinde yetiştiricilik, arı ürünlerinin kullanım alanları, bal sağımı, bakım ve akar mücadeleleri ile ilgili kurslar açtığını ve sertifikalar sağladığı belirtmiştir.

Üretici örgütleri eğitim, kurs ve sertifikasyon gibi çeşitli destekler sağlamakla birlikte, bu faaliyetlere katılımın düşük olması desteklerin çiftçilerin güçlenmesine olan katkısını sınırlandırmaktadır. Ayrıca verilen yanıtlara göre sulama, iklim değişikliği, sürdürülebilirlik, atık yönetimi, markalaşma, paketleme ve teknolojik gelişmelere yönelik eğitimlerin oldukça sınırlı olduğu görülmektedir. Bu durum, örgütler tarafından sağlanan desteklerin büyük ölçüde üretim aşamasında yoğunlaştığını; üretim sonrası süreçler, pazarlama, yenilikçilik ve sürdürülebilirlik gibi alanlara yönelik desteklerin ise henüz yeterince gelişmediğini göstermektedir.

5.4. Kaynaklara Erişim

Tarımsal üretimde kaynaklara erişim; çiftçilerin üretim faaliyetlerini sürdürebilmeleri için gereken varlıklara ulaşabilmesidir. Bunlar; doğal kaynaklar, kredi, finansman, iş gücü, zaman, ekipman ve girdileri içermektedir (Shafieisabet & Mirvahedi, 2025).

Yaş sebze ve meyve üretici örgütleri, üyelerine kaynaklara erişim konusunda çeşitli destekler sağladıklarını belirtmiştir. Bu destekler; kredi başvurularında bürokratik işlemlerin yürütülmesi, iş gücünün bulunması, soğuk hava deposu ve sebze hali gibi depolama olanaklarına erişim, anlaşmalı gübre satıcılarından indirim sağlanması ile tarımsal makine ve ekipmanların ortak kullanımını kapsamaktadır. Buna ilişlin katılımcıların ifadesi şöyledir; "Anlaşmalı gübreciler var, onlardan indirim sağlıyoruz; kredi başvurularında evrakları biz hazırlıyoruz" (K1, K2, K3).

Hayvansal üretimde; süt üreticileri birliği; süt toplama aşamasında iş gücü, soğutma tankları, analiz ve testler; pazarlama aşamasında lojistik; kredi ve finansman desteklerine başvuruda ise danışmanlık ve evrak hazırlama konularında üreticilere destek olduklarını aktarmıştır. Bununla birlikte, çiğ sütün işlenerek katma değerli ürünlere dönüştürülmesi aşamasında ekipman eksikliği ve gıda test süreçlerinin uzunluğu nedeniyle birliğin sunduğu desteğin sınırlı kaldığı görülmektedir. "Süt toplayıcılarımız her sabah kapılarının önünden sütleri alır, birliğimizin tankına boşaltır" "Peynir, tereyağı, yoğurt gibi ürünler için ekipman eksiğimiz var." (K4). Arı yetiştiricileri birliğinin ise üyelerine birlik markasının kullanımı, uygun fiyatlı şeker temini ve bal sağımı konularında destek sağladığı belirtilmiştir. Bal sağımı sırasında üreticilerin imece usulüyle birlikte çalışarak iş gücü maliyetlerini azalttıkları görülmektedir. "İmece usulü hasat yapıyoruz. Mesela bugün bir arkadaşımızın bal sağımını yapıp, yarın hep birlikte diğerine gidiyoruz" (K5). Bununla birlikte, birliğe ait bir dolum tesisinin bulunmaması nedeniyle ürünün işlenmesi ve paketlenmesi aşamalarında sağlanan desteğin sınırlı kaldığı aktarılmıştır. Damızlık koyun-keçi yetiştiricileri birliğinin ise veteriner hizmetleri, uygun fiyatlı yem temini ve kredi başvurularında evrak hazırlanması konularında üyelerine destek sağladığı belirtilmiştir (K6).

Bulgular, üretici örgütlerinin kaynaklara erişimde daha çok üretimin sürdürülmesini sağlayan temel girdiler, ekipman, iş gücü ve finansal işlemler konusunda destek sunduğu; işleme, paketleme ve katma değer yaratmaya yönelik olanaklarının ise sınırlı kaldığını göstermektedir.

5.5. Resmî (Kurumsal Ağ) ve Gayriresmî (Sosyal Ağ) Güç

Resmî güç, işin görünürlüğü, karar alma yetkisi ve merkeziyet ile elde edilen güçtür. Gayriresmi güç ise, sosyal sermaye ve güven ile ilişkilidir (Kanter, 1977).

Elde edilen bulgulara göre üretici örgütleri; görünürlüklerinin kısıtlı olmasından dolayı hem üretim aşamasında hem de satış ve pazarlamada ikinci planda kaldıklarını belirtmişlerdir. Örgütlerin bazıları yerel yönetimler ve belediyeler ile sorunlar yaşadıklarını ve çözüm bulamadıkları için gayriresmî yollara başvurduklarını aktarmıştır. Özellikle kentsel ortamda üretim yapmanın avantaj sağlaması gerekirken; arazi kiralarının artması, üretici pazarlarının yetersiz olması, semt pazarlarında esnaflara karşı görünürlüklerinin az olması gibi dezavantajlara dönüşmesi söz konusudur. Bu süreçlerde yerel yönetimlerin destek vermemesi üreticilerin marjinalleşmesine neden olabilmektedir. Ayrıca bazı örgüt temsilcileri, mevcut düzenlemelerde üretici statülerinin yeterince tanımlanmadığını ve bunun kendileri açısından ek mali yükler oluşturduğunu ifade etmiştir. Katılımcılar durumu şu şekilde ifade etmiştir: "Bundan 3 yıl önce ben bakanlığa yazı yazdım biz şu anda bakanlığına bağlıyız kazandığımız her 100 liranın 25 lirasını devlete vergi olarak veriyoruz ama yönetmelik bizim birliği tanımlamıyor böyle bir şey olur mu? Yönetmelikte üreticileri tanımlayan bir madde yok" (K1). "Yerel yönetimlerle pazar yeri hakkında sorunlar yaşıyoruz. Eskiden pazarın alternatifi yoktu ama şu anda her yerde marketler var. Belediyelerin bizi desteklemesi lazım biz üreticiyiz, hizmet ediyoruz." (K2).

Örgütlerde hemşehrilik ilişkilerinin önemli bir gayriresmî güç olduğu görülmektedir. Özellikle yaş sebze ve meyve üreticileri arasında Artvinli ve Eskişehirli üreticiler temelinde gruplaşmalar ortaya çıkmıştır. Semt pazarlarında yer tahsisi ve satılan ürünlerin dağılımında da bu gruplaşmaların etkili olduğu görülmüştür. Buna karşılık, hayvansal üretim alanında benzer bir hemşehrilik temelli gruplaşmaya rastlanmamıştır. Bununla birlikte hayvan yetiştiricileri de yerel yönetimler ve diğer kurumsal aktörlerden yeterli destek görmediklerini belirtmiştir. Bulgular, üretici örgütlerinin kurumsal

ağlardan sınırlı ölçüde yararlanabildiğini; buna karşılık özellikle hemşehrilik gibi gayriresmî sosyal ağların örgütsel işleyişte etkili olabildiğini göstermektedir.

5.6. Fırsatlar

Tarımsal üreticiler açısından fırsatlar; çiftçilerin yalnızca üretim yapması değil, aynı zamanda uzmanlaşma, katma değerli üretime geçiş, teknoloji kullanımı ve yenilikçilik gibi ilerleme süreçlerini de içermektedir (Shafieisabet & Mirvahedi, 2025).

Görüşmelerden elde edilen bulgulara göre üretici örgütleri, çiftçilere ağırlıklı olarak üretim ve pazarlama süreçlerinde destek sağlamaktadır. Ancak ilerleme fırsatları açısından örgütlerin oldukça yetersiz kaldığı görülmektedir. Temsilcilerin ifadelerine göre üyelerin büyük bölümü, tarımsal ürünlerini katma değerli ürünlere dönüştürmeden satışa sunmaktadır. "Biz sadece çiğ süt üretiyoruz. Üretim tesisimiz olsa süt ürünleri de yapabiliriz ancak tesis yok..." (K4).

Bunun yanı sıra, üreticilerin çoğunluğunun ileri yaşta olması nedeniyle örgütlerde teknolojik yeniliklerin benimsenmesinin sınırlı kaldığı ve üretimin büyük ölçüde geleneksel yöntemlerle sürdürüldüğü görülmektedir. "Üye üreticilerimizin ortalama yaşı 55-60'tır. Herkes kendi bildiği yöntemle üretiyor." (K5).

Satış ve pazarlama aşamasında çiftçiler büyük ölçüde üretici örgütlerinin sunduğu mevcut pazar kanallarına bağımlıdır. Pazar kanallarının çeşitlendirilmesine yönelik yenilikçi uygulamaların sınırlı olduğu dikkat çekmektedir. "Online satışımız yok… Semt pazarında veya halde satıyoruz." (K3).

Bu bulgulara göre, çalışma alanındaki üretici örgütlerinin teknolojik dönüşüm, katma değer yaratma ve yeni pazarlara erişim gibi gelişim fırsatlarını desteklemede sınırlı bir rol üstlendiğini göstermektedir.

6. Tartışma ve Sonuç

Bu çalışma yapısal güçlendirme yaklaşımına dayanarak, tarımsal üretici örgütlerinin kentsel çiftçilerin güçlendirilmesindeki rolünü incelemektedir. Önceki çalışmalar, üretici örgütlerine üyeliğin, çiftçilerin pazarlık gücünü, pazar erişimini ve kredi edinimini önemli ölçüde artırdığını göstermektedir (Bhunia & Singh, 2025). Eskişehir örneğinde elde edilen sonuçlar ise üretici örgütlerinin kentsel çiftçilerin yapısal güçlendirilmesine özellikle pazara ve belirli üretim kaynaklarına erişim bakımından katkı sunduğunu; bilgiye erişim, kurumsal güç ve gelişim fırsatları açısından ise daha sınırlı bir işlev üstlendiğini ortaya koymaktadır.

Üretici örgütlerinin çiftçilerin pazarlık gücünü artırma, gelirlerini iyileştirme, markalaşmayı destekleme ve farklı pazarlara ulaşmalarını kolaylaştırma potansiyeline sahip olduğu bilinmektedir (Pietrangeli vd., 2023). Bulgular, üretici örgütlerinin mekânsal açıdan pazar kanallarına erişimi kolaylaştırdığını ve pazar çeşitliliğini arttırdığını göstermektedir. Yaş sebze ve meyve üreticileri örgütleri, semt pazarı ve sebze hallerine erişimi; süt birlikleri fabrikalara ve diğer yerel pazarlara erişimi; damızlık koyun-keçi birliği ise kurban pazarı ve yerel işletmelere erişimi artırmaktadır. Arı yetiştiricileri birliği ise, pazar kanalları konusunda yeterli destek sağlamasa da birliğin markasının kullanılması ile katma değer yaratmaktadır. Bu bulgu, üretici örgütlerinin pazara erişimi ve pazarlık gücünü geliştirdiğini belirten önceki araştırmalarla uyumludur. Bununla birlikte, Eskişehir örneğinde bu katkının ürün türüne göre farklılaştığı görülmüştür. Yaş sebze ve meyve üretici örgütleri ile süt üreticileri birliği pazara erişimde daha belirgin bir rol üstlenirken, arı ve küçükbaş hayvan yetiştiriciliği

alanındaki örgütlerin katkısı daha sınırlı kalmıştır. Ayrıca arı yetiştiricileri birliği dışında pazarlama açısından markalaşmaya yönelik belirgin bir örgütsel desteğin bulunmaması, örgütlerin katma değer yaratma kapasitelerinin henüz yeterince gelişmediğini göstermektedir.

Bilgiye erişim, çiftçilerin değişen piyasa koşullarını takip edebilmesi, yeni üretim teknikleri hakkında bilgi edinmesi ve topraksız tarım ya da dijital pazarlar gibi yeniliklere uyum sağlayabilmesi açısından önem taşımaktadır. Bu süreçte üretici örgütleri bilgi eksikliklerinin giderilmesinde önemli aracılar olabilmektedir. Ancak çalışma alanındaki örgütlerin üyelerine düzenli ve sistematik bir bilgi akışı sağlama kapasitesinin sınırlı kaldığı görülmektedir. Örgüt temsilcileri bu durumu büyük ölçüde üyelerin toplantı, eğitim ve benzeri etkinliklere düşük katılımıyla ilişkilendirmektedir. Bu nedenle bilgi paylaşımı çoğu zaman kurumsal mekanizmalar yerine üreticilerin kendi sosyal çevreleri ve WhatsApp grupları gibi daha gayri resmî iletişim kanalları üzerinden gerçekleşmektedir. Bu durum, örgütlerin bilgi üretme ve yayma işlevinin düşük olduğunu göstermektedir.

Desteklere erişim, örgütlerin çiftçilere ihtiyaç duyduklarında rehberlik, geri bildirim ve problem çözme yardımları sağlama olarak ifade edilmektedir (Shafieisabet & Mirvahedi, 2025). Bu destekler eğitim, tarımsal yayım faaliyetleri ve teknik danışmanlık gibi farklı araçlarla sağlanabilmektedir (Richardson vd. 2024). Elde edilen bulgulara göre; görüşme yapılan örgütler kentsel çiftçilere, yalnızca üretimde karşılaşılan sorunlara yönelik destek sağlamaktadır. Zaman zaman eğitim, kurs ve sertifikalar verseler de bunların düzensiz olduğu görülmektedir. Buna karşılık atık yönetimi, sürdürülebilir üretim, markalaşma ve iklim değişikliğine uyum gibi günümüzde tarımsal üretim açısından giderek önem kazanan konularda verilen destek oldukça sınırlıdır. Dolayısıyla örgütlerin teknik üretim desteğinin ötesine geçerek çiftçilerin değişen çevresel ve ekonomik koşullara uyum kapasitelerini geliştirecek daha kapsamlı bir destek yapısına ihtiyaç duyduğu söylenebilir.

Kaynaklara erişimde örgütler; çiftçilerin tarımsal üretimde gerekli kaynak ve varlıklara erişebilmesini kolaylaştırmaktadır. Bu potansiyel doğal kaynaklara ulaşımın yanı sıra kredi ve finansman olanakları, iş gücü, zaman, ekipman gibi temel unsurları içermektedir (Shafieisabet & Mirvahedi, 2025). Bulgular, tarımsal üretici örgütlerinin; kentsel çiftçilere kredi ve finansmana erişim, iş gücü bulma, yem, gübre gibi girdilerin maliyetlerini azaltma konusunda destek olduklarını göstermektedir. Kentsel alanda üretim yapan çiftçilerin araziye uzun vadeli erişim, mülkiyet güvencesizliği ve temiz suya erişim gibi bazı kente özgü problemleri vardır (Richardson vd. 2024). Bununla birlikte, görüşülen üretici örgütlerinin kentsel çiftçilerin araziye, suya ve mülkiyet güvencesine erişimi gibi temel yapısal sorunların çözümünde doğrudan bir rol üstlenmediği görülmektedir. Bu durum, söz konusu sorunların örgütlerin mevcut yetki, kaynak ve kurumsal kapasitelerini aşmasıyla ilişkili olabilir. Dolayısıyla bu sorunların çözümü, üretici örgütlerinin tek başına müdahalesinden çok yerel yönetimler ve ilgili kamu kurumlarıyla geliştirilecek daha güçlü kurumsal iş birliklerini gerektirmektedir.

Bu çalışmada resmî güç, üretici örgütlerin yasal statülerinin yanı sıra kamu kurumlarıyla ilişki kurma, karar alma süreçlerinde temsil edilme ve üyelerinin taleplerini kurumsal kanallara taşıma kapasitesi üzerinden değerlendirilmiştir. Resmî güç, devletin sunduğu tohum, gübre sübvansiyonları veya makine desteklerine ulaşmayı kolaylaştırmaktadır (Schmidt vd., 2015). Gayri resmi güç ise, bireylerin kendi aralarında kurdukları sosyal ağları ve "kurumsal olmayan" ilişkileri tanımlamaktadır (Kanter, 1993). Araştırma bulguları, üretici örgütleri içindeki resmi gücün oldukça sınırlı olduğunu, kentsel çiftçilerin görünürlüğünün az olduğunu göstermektedir. Bunun yerine, çalışma alanında gayri

resmi güç olan sosyal ağlara dayalı ilişkilerin özellikle Artvinliler ve Eskişehirli üreticiler gibi hemşehrilik dayanışmalarının daha baskın olduğu görülmektedir. Bu durum, yapısal güçlendirme açısından kurumsal temsilin yeterince gelişmediği koşullarda gayri resmî sosyal ağların daha fazla önem kazanabildiğini göstermektedir.

Gelişim fırsatları bakımından üretici örgütlerinden beklenen işlevlerden biri, üyelerinin uzmanlaşmasını desteklemek, katma değerli üretime geçişini kolaylaştırmak ve teknoloji ile yeniliklerden yararlanmasını sağlamaktır (Shafieisabet & Mirvahedi, 2025). Bununla birlikte çalışma alanındaki örgütlerin teknolojik yeniliklerin benimsenmesi, yeni üretim biçimlerinin geliştirilmesi veya ürünlerin katma değerli hâle getirilmesi konusunda oldukça sınırlı olanak sunduğu görülmektedir. Üretimin büyük ölçüde geleneksel yöntemlerle devam etmesi, örgütlerin yalnızca mevcut üretim faaliyetlerini sürdürmeye odaklandığını; çiftçilerin uzun vadeli gelişimini destekleyecek yenilikçi süreçlerde ise yeterince etkin olamadığını göstermektedir.

Sonuç olarak, tarımsal üretici örgütleri kentsel çiftçilerin yapısal güçlendirilmesinde önemli bir role sahiptir ancak geliştirilmesi gereken yönleri bulunmaktadır. Bu örgütler; pazara erişimin kolaylaştırılması, satış kanallarının çeşitlendirilmesi, satış alanlarının oluşturulması, kredi ve desteklere erişimde danışmanlık sağlanması ve ürün çeşitliliğinin yönlendirilmesi bakımından önemli katkılar sunmaktadır. Bu yönüyle yalnızca ekonomik aktörler değil, aynı zamanda kentsel gıda sistemlerinin işleyişinde kilit kurumsal yapılardır. Bununla birlikte, kurumsal ve yapısal kısıtlamalar örgütlerin gerçek potansiyelini sınırlandırmaktadır. Özellikle eğitim, teknoloji, inovasyon ve gelişim olanakları bakımından örgütlerin kapasitesinin güçlendirilmesine ihtiyaç vardır. Araziye erişim ve mülkiyet güvencesizliği gibi kentsel üretime özgü daha kapsamlı yapısal sorunların çözümünde ise üretici örgütlerinin yerel yönetimler ve ilgili kamu kurumları tarafından desteklenmesi gerekmektedir.

Kentsel çiftçilerin yapısal güçlendirilmesi, büyük ölçüde bağlı oldukları örgütsel ve kurumsal yapıların iyileştirilmesine bağlıdır. Tarımsal üretici örgütlerinin ve kolektif yapıların desteklenmesi, yerel gıda sistemlerinin sürdürülebilirliğine ve kentsel çiftçilerin refahına katkı sağlayabilir. Bu doğrultuda yerel yönetimlerin üretici pazarlarında doğrulanmış üretici kimliği ve ayrılmış satış alanları oluşturması; örgütlerin dijital pazarlama, markalaşma ve kurumsal alım kanallarına erişimini desteklemesi önem taşımaktadır. Ayrıca ortak işleme, paketleme, depolama ve soğuk zincir altyapısının geliştirilmesi, örgüt üyelerine katma değerli üretim fırsatları sunma kapasitesini güçlendirebilir. Arazi ve suya erişim gibi kentsel üretime özgü sorunlarda ise örgütlerin yerel karar alma süreçlerine dâhil edilmesi gerekmektedir.

6.1. Araştırmanın Sınırlılıkları ve Gelecek Araştırmalar

Araştırmanın altı üretici örgütü temsilcisiyle ve Eskişehir örneğiyle sınırlı olması, bulguların daha çok çalışma alanının özgül koşulları çerçevesinde değerlendirilmesini gerektirmektedir. Ayrıca çalışma, tarımsal örgüt temsilcilerinin değerlendirmelerine odaklandığından üreticilerin doğrudan deneyimleri bu araştırmada ayrı bir şekilde ele alınmamıştır. Gelecek araştırmalarda üreticilerin görüşlerinin de sürece dâhil edilmesi, farklı illerde karşılaştırmalı çalışmalar yapılması ve nitel bulguların daha geniş örneklemlerle nicel ya da karma yöntemlerle incelenmesi önerilmektedir. Ayrıca kadın ve erkek üreticilerin yapısal güçlendirme süreçlerindeki farklı deneyimleri de ayrı bir araştırma konusu olarak incelenebilir.

Etik ve Yazar Beyanları / *Ethical and Author Declarations*

Araştırma Etiği Beyanı

Çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyulduğu; yararlanılan tüm kaynakların eksiksiz biçimde kaynakçaya eklendiği beyan edilir.

Ethical Statement

It is hereby declared that the principles of scientific research and publication ethics were adhered to during the preparation of this study, and that all sources used have been fully included in the bibliography.

Çıkar Çatışması

Yazar, bu çalışmanın hazırlanması ve yayımlanması sürecinde çıkar çatışması oluşturabilecek herhangi bir ticari veya finansal ilişki içinde olmadığını beyan eder.

Conflict of Interest

The author declare that they have no commercial or financial relationships that could give rise to a conflict of interest during the preparation and publication of this study.

Etik Onay

Bu çalışma için Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Etik Kurulundan 11.05.2023 tarihli, 7 sayılı toplantının 1 no.lu kararı ile etik kurul onayı alınmıştır.

Ethical Approve

Ethical approval for this study was obtained from the Bilecik Şeyh Edebali University Ethics Committee by Decision No. 1 of Meeting No. 7, dated May 11, 2023.

Yapay Zekâ Kullanımı

Çalışmanın hazırlanma sürecinde yalnızca İngilizce çeviri, dil düzenleme ve yazım kontrolü amacıyla yapay zekâ aracından yararlanılmıştır. Verilerin toplanması, analizi veya bilimsel bulguların yorumlanması aşamalarında herhangi bir üretken yapay zekâ aracı kullanılmamıştır. Çalışmanın bilimsel içeriği ve sorumluluğu tamamen yazara aittir.

Use of Artificial Intelligence

During the preparation of the study, ChatGPT was used solely for English translation, language editing, and proofreading. No generative artificial intelligence tool was used at any stage of data collection, analysis, or interpretation of the scientific findings. The scientific content of the study and responsibility for it rest entirely with the author.

Bilgilendirme

Bu çalışmanın hazırlanması, yürütülmesi ve raporlanması sürecinde herhangi bir kurum, kuruluş veya kişi tarafından maddi destek alınmamıştır.

Bu çalışmanın geliştirilmesi sürecinde değerli görüş ve önerileriyle katkı sağlayan Prof. Dr. Harun Tunçel'e teşekkürlerimi sunarım.

Acknowledgment

No financial support was received from any institution, organization, or individual during the preparation, conduct, or reporting of this study.

I would like to thank Prof. Dr. Harun Tunçel for his valuable insights and suggestions, which contributed to the development of this study.

Telif Hakkı ve Lisans

Dergimizde yayımlanan çalışmaların telif hakkı yazarlara, ticari kulanım hakkı dergimize aittir. Coğrafi Bilimler Dergisi'nde yayımlanan çalışmalar CC BY-NC-ND 4.0 lisansı altında açık erişim olarak yayımlanmaktadır.

Copyright and License

The copyright for the works published in our journal belongs to the authors, while the right to commercial use belongs to our journal. The studies published in Turkish Journal of Geographical Sciences are published as open access under a CC BY-NC-ND 4.0 license.

Referanslar / References

Aliağaoğlu, A. (2019). Tarihsel süreçte Dünya'da ve Türkiye'de tarım coğrafyası alanındaki çalışmalar. *Coğrafi Bilimler Dergisi, 17*(2), 367-383. https://doi.org/10.33688/aucbd.581678

Arıcı, F. (2019). Üretici, tüketici ve sürdürülebilirliği açısından üretici pazarı değerlendirmesi: Yalova köylü üretici pazarı. *Türk Coğrafya Dergisi, 72*, 35-44. https://doi.org/10.17211/tcd.537071

Aydoğan, M., Demiryürek, K., & Yulafcı, A. (2016). Samsun İli tarımsal üretici örgütleri arasındaki işbirliğinin örgüt başarısına etkisi. *Anadolu Tarım Bilimleri Dergisi*, *31*(2), 215-222. https://doi.org/10.7161/omuanajas.260977

Benson, A., & Faguet, J. P. (2023). Increasing access to formal agricultural credit: The role of rural producer organisations. *The Journal of Development Studies*, *59(1),* 21–38. https://doi.org/10.1080/00220388.2022.2102899

Bhunia, S., & Singh, P. K. (2025). Producer organizations in the last 25 years: A bibliometric analysis and meta-review of the literature. *Humanities and Social Sciences Communications*, *12,* 200. https://doi.org/10.1057/s41599-025-04526-3

Bijman, J. (2008). Contract farming in developing countries: An overview [Working Paper, Unpublished]. Wageningen University, Department of Business Administration.

Bizikova, L., Nkonya, E., Minah, M., Hanisch, M., Turaga, R. M. R., Speranza, C. I., Karthikeyan, M., Tang, L., Ghezzi-Kopel, K., Kelly, J., Celestin, A. C., & Timmers, B. (2020). A scoping review of the contributions of farmers' organizations to small-holder agriculture. *Nature Food, 1(10),* 620–630. https://doi.org/10.1038/s43016-020-00164-x

Creswell, J. W. (2014). *Research design: Qualitative, quantitative and mixed methods approaches* (4th ed.). Sage.

Dower, B., & Gaddis, J. (2021). Relative to the landscape: Producer cooperatives in Native food sovereignty initiatives. *Journal of Co-operative Organization and Management, 9(2),* 100147. https://doi.org/10.1016/j.jcom.2021.100147

Eastham, J. (2014). Producer organisations – the way forward? *Journal of Co-operative Studies, 47*(3), 50-54.

Eskişehir İl Tarım ve Orman Müdürlüğü. (2025, Ocak). Eskişehir ili tarımsal örgütlenme verileri [Yayımlanmamış kurumsal veri]. Kırsal Kalkınma ve Örgütlenme Şube Müdürlüğü.

European Commission (2024). Producer and interbranch organisations. https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/agri-food-supply-chain/producer-and-interbranch-organisations_en

Kakati, S., & Roy, A. (2022). Financial performance of farmer producer companies of India: A study from 2013–2014 to 2018–2019. *International Journal of Rural Management, 18(3),* 410–428. https://doi.org/10.1177/09730052211034700

Kanter, R. M. (1977). *Men and women of the corporation*. Basic Books.

Kanter, R. M. (1993). *Men and Women of the Corporation (2nd ed.).* Basic Books.

Karaönder, İ., & Gürel, A. (2021). Tarımsal arazi maliklerinin arazi toplulaştırma projelerinin çeşitli aşamalarındaki davranış ve görüşlerinin değerlendirilmesi: Çanakkale İli örneği. *Türkiye Arazi Yönetimi Dergisi, 3*(1), 25-31. https://doi.org/10.51765/tayod.842543

Karlı, B., Gül, M., Kadakoğlu, B., & Karadağ Gürsoy, A. (2018). Türkiye'de tarımda üretici örgütlenmesinin önemi ve gelişimi. *Akademia Sosyal Bilimler Dergisi*, 318-329. https://izlik.org/JA88UH98WW

Kılıç Topuz, B. (2021). Iğdır ilindeki çiftçi örgütlerinin mevcut durumu ve yönetici profili. *Anadolu Tarım Bilimleri Dergisi*, *36(2),* 244-254. https://doi.org/10.7161/omuanajas.868341

Kılıç Topuz, B., & Bozoğlu, M. (2016). Tarımsal üretici birliklerinde performans ölçümü. *Anadolu Tarım Bilimleri Dergisi*, *31(3),* 360-369. https://doi.org/10.7161/omuanajas.269989

Kızılaslan, H., & Doğan, H. G. (2013). AB ve Türkiye'de tarım sektöründe örgütlenme ve üretici birlikleri. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, *8*(1), 146-159. https://izlik.org/JA22WD64AB

Koçtürk, O. M. (2009). Cumhuriyet Döneminde hükümetlerin ve siyasi partilerin tarım ve çiftçi örgütlenmesine yaklaşımları. *Tarım Ekonomisi Dergisi, 15*(1 ve 2), 45-54. https://izlik.org/JA47RL99RP

Michalek, J., Ciaian, P., & Pokrivčák, J. (2018). The impact of producer organizations on farm performance: The case study of large farms from Slovakia. *Food Policy, 75,* 80-92. https://doi.org/10.1016/J.FOODPOL.2017.12.009

Nikam, V., Singh, P., Ashok, A., & Kumar, S. (2019). Farmer producer organisations: Innovative institutions for upliftment of small farmers. *The Indian Journal of Agricultural Sciences*, *89*(9), 1383–1392. https://doi.org/10.56093/ijas.v89i9.93451

Nyathi, D., Ndlovu, J., Ncube, N., & Phiri, K. (2022). The dynamics of promoting youth participation in smallholder agriculture for sustainable food security in Lupane District, Zimbabwe. In Leal Filho, W., Kovaleva, M., Popkova, E. (eds) *Sustainable agriculture and food security. World Sustainability Series*. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-98617-9_15

Palinkas, L. A., Horwitz, S. M., Green, C. A., Wisdom, J. P., Duan, N., & Hoagwood, K. (2015). Purposeful sampling for qualitative data collection and analysis in mixed method ımplementation research. *Administration and Policy in Mental Health and Mental Health Services Research, 42(5),* 533–544. https://doi.org/10.1007/s10488-013-0528-y

Pietrangeli, R., Herzberg, R., Cicatiello, C., & Schneider, F. (2023). Quality standards and contractual terms affecting food losses: The perspective of producer organizations in Germany and Italy. *Foods*, *12(*10), 1984. https://doi.org/10.3390/foods12101984

Richardson, M. L., Taylor, J. R., Thompson, M. J., Rangarajan, A., Hanumappa, M., & Little, N. G. (2024). A profile of urban agricultural growers, organizations, their needs, and challenges in the Northeastern United States. *PLOS One, 19*(4), e0298831. https://doi.org/10.1371/journal.pone.0298831

Sağlam, U. (2013*). Uşak İlinde tarımsal üretici örgütlenmesi ve yapısal sorunlar* [Doktora tezi, Namık Kemal Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.

Schmidt, S., Magigi, W., & Godfrey, B. (2015). The organization of urban agriculture: Farmer associations and urbanization in Tanzania. *Cities, 42,* 153–159. https://doi.org/10.1016/j.cities.2014.05.013

Shafieisabet, N., & Mirvahedi, N. (2025). Empowering farmers for sustainable food security: Insights from rural Iran. *The International Journal of Sociology of Agriculture and Food, 31(2),* 91–116. https://doi.org/10.48416/ijsaf.v31i2.606

Shiferaw, B., Hellin, J., & Muricho, G. (2011). Improving market access and agricultural productivity growth in Africa: what role for producer organizations and collective action institutions? *Food Security*, *3,* 475-489. https://doi.org/10.1007/s12571-011-0153-0

Sijmonsma, A. (2015). Netherlands: Fewer GMO subsidies for Dutch horticulture. Fresh Plaza. [Erişim: 10.02.2026, www.freshplaza.com]

Tabak, E. G. (2024). *Eskişehir ilinde tarım sektörünün sosyo–ekonomik yapısının analizi* [Yüksek Lisans Tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi

Taşan, M. (2019). Türkiye'de tarımda üretici örgütlenmesi. *Uluslararası Anadolu Ziraat Mühendisliği Bilimleri Dergisi*, *1(5),* 77-85. https://izlik.org/JA49GL49PM

T.C. Resmî Gazete (2004). 5200 sayılı Tarımsal Üretici Birlikleri Kanunu, [Sayı: 25514]. https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/07/20040706.htm#2

T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı. (2025). 2024–2028 strateji planı güncellenmiş versiyon. https://www.tarimorman.gov.tr/SGB/Belgeler/stratejikplan.pdf

Tong, A., Sainsbury, P., & Craig, J. (2007). Consolidated criteria for reporting qualitative research (COREQ): A 32-item checklist for interviews and focus groups. *International Journal for Quality in Health Care*, *19*(6), 349-357. https://doi.org/10.1093/intqhc/mzm042

Tümertekin, E., & Özgüç, N. (2013). *Ekonomik Coğrafya, Küreselleşme ve Kalkınma*. Çantay Kitabevi.

Yercan, M. (2007). Türkiye ve Avrupa Birliğinde tarımın örgütlenme deseni ve tarımsal kooperatifler. *Tarım Ekonomisi Dergisi, 13(1 ve 2),* 19-29. https://izlik.org/JA76HC98RC

Yılmazçoban, M., Sayılı, M., & Can, M. (2014). İzmir İlinde tarımsal üretici örgütlerinin hibelerden yararlanma durumları. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 5*(1)*,* 193-210. https://izlik.org/JA62HB45BG